

**UCHWAŁA NR XXIX/208/2017
RADY GMINY RUDNIKI**

z dnia 7 listopada 2017 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami Gminy Rudniki na lata 2017-2020

Na podstawie art.18 ust.2 pkt.15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2017 poz. 1875), art. 87 ust.3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 roku, poz.1446, z późn. zm.) Rada Gminy Rudniki uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Rudniki na lata 2017 - 2020, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Rudniki

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodniczący Rady

Edward Gładysz

Załącznik do Uchwały Nr XXIX/208/2017
Rady Gminy Rudniki
z dnia 7 listopada 2017 r.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY RUDNIKI
NA LATA 2017 – 2020**

Autor:
mgr Halina Łabęcka

Opracowano w okresie:
marzec - kwiecień – 2017 roku.

SPIS TREŚCI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

1. Wstęp
2. Podstawy prawne opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce
  - 3.1. Uwarunkowania prawne
  - 3.2. Organy ochrony zabytków
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
  - 4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
  - 4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
  - 5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy
  - 5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy
    - 5.2.1. Zarys historii gminy
    - 5.2.2. Krajobraz kulturowy
    - 5.2.3. Zabytki nieruchome
    - 5.2.4. Zabytki ruchome
    - 5.2.5. Zabytki archeologiczne
    - 5.2.6. Zabytki techniki
    - 5.2.7. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej
  - 5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony
  - 5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków
    - 5.4.1. Obiekty do wykreślenia z gminnej ewidencji zabytków
    - 5.4.2. Rozszerzenie spisu adresowego
    - 5.4.3. Zabytki archeologiczne
    - 5.4.4. Zabytki ruchome
    - 5.4.5. Zabytki techniki
    - 5.4.6. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej
    - 5.4.7. Strefy ochrony konserwatorskiej
  - 5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń
  - 6.1. Uwarunkowania przyrodnicze
  - 6.2. Uwarunkowania historyczne
7. Założenia programu opieki nad zabytkami woj. opolskiego na lata 2016-2019
  - 7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami
  - 7.2. Kierunki działań gminnego programu opieki nad zabytkami
  - 7.3. Zadania wynikające z gminnego programu opieki nad zabytkami
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami
11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

1. Wstęp

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. Zgodnie z brzmieniem art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami.) zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy m.in. ładu przestrzennego, kultury, oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W tezach do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zapowiadane jest tworzenie warunków prawnych do odpowiedzialnego kreowania i realizowania ochrony dziedzictwa kulturowego przez samorządy terytorialne oraz podjęcie inicjatywy legislacyjnej dla uwzględniania interesów ochrony zabytków w całym ustawodawstwie, jak również stworzenie warunków prawnych do nowego systemu finansowania ochrony i opieki nad zabytkami.

Cele i priorytety wyznaczone w programie wynikają zarówno z wymagań ustawowych, jak również podporządkowane są głównemu celowi działań samorządu, jakim jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju gminy, prowadzącego do poprawy jakości życia lokalnej społeczności. Podporządkowane temu jest planowanie strategiczne gminy, które łączy problematykę społeczną, gospodarczą i przestrzenną.

W programie określone zostały cele strategiczne gminy:

- stworzenie sprzyjających warunków dla inwestorów,
- zwiększenie aktywności gospodarczej mieszkańców,
- stworzenie kompleksowego systemu ochrony środowiska przed zagrożeniami,
- rozwiązywanie głównych problemów komunikacyjnych,
- poprawa warunków mieszkaniowych oraz stanu technicznego zasobów gminnych,
- zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne walorów przyrodniczych gminy.

Przyjmuje się, że polityka przestrzenna gminy Rudniki, skutkująca zmianami w sposobie zagospodarowania i użytkowania terenów w obszarze gminy odpowiada zasadom:

- zrównoważonego rozwoju gminy rozumianego jako taki rozwój społeczno – gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń;
- ładu przestrzennego w zagospodarowaniu terenów oraz strukturze użytkowania;
- równorzędności interesu publicznego i indywidualnych interesów i obywateli i podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy.

Gminny program opieki nad zabytkami realizować będzie zatem tę sferę działań prorozwojowych, która ma na celu poprawę funkcjonowania materialnego dziedzictwa kulturowego decydującego w znacznym stopniu o zasobach i walorach gminy.

Wszelkie działania związane z rozwojem gminy muszą opierać się przede wszystkim na jej zasobach i walorach. Wykorzystanie zarówno zasobów środowiska przyrodniczego jak i środowiska kulturowego powinny stanowić jedną z głównych polityk gminnych. Procesy rozwojowe zachodzące powinny przy zapewnieniu warunków trwania i wzbogacania materialnego dziedzictwa kulturowego. Zasoby kulturowe stanowią bowiem zarówno o atrakcyjności krajobrazu, jak też o atrakcyjności ekonomicznej regionu. Mają szansę stać się bazą w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości lokalnej. Podniesienie jakości warunków życia mieszkańców, co nie zawsze jest uświadamiane, jest związane bezpośrednio z jakością przestrzeni kulturowej gminy.

W kreowaniu wizerunku gminy o wysokiej jakości środowiska życia ważne funkcje pełni zatem kultura w jej szerokim rozumieniu:

- integracji społeczności przy pomocy określonych wartości i ideałów kulturowych,

- komunikująca i sublimacyjna służąca porozumiewaniu się społeczności,
- adaptacji, polegająca na udostępnieniu określonych wzorów kulturowych,
- przekazywania dziedzictwa kulturowego.

2. Podstawy prawne opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podstawą prawną regulującą zasady ochrony i opieki nad zabytkami jest **ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami; Dz. U. z 2014, poz. 1446, Dz. U. z 2015, poz. 397, 774.) określająca przedmiot, zakres i formy prawne ochrony zabytków, organizację ochrony zabytków w Polsce, krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz rozporządzenie Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie zasady prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661).

Ustawa określiła w art. 87 zakres i tryb przyjmowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami oraz monitorowania ich realizacji. Obowiązek sporządzania ich spoczywa na samorządach wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Program ten jest ogłaszany w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określiła również zasadnicze cele programowe opieki nad zabytkami:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ustawa w art. 19 określa status rejestru zabytków oraz ewidencję zabytków w planowaniu przestrzennym i ustalaniu lokalizacji inwestycji. Gminne ewidencje zabytków oraz programy opieki nad zabytkami stały się instrumentem prawnej ochrony obiektów i obszarów zabytkowych. Natomiast w art. 77 ustawa reguluje zasady i tryb udzielania dotacji na remonty obiektów zabytkowych.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami.

3.1. Uwarunkowania prawne:

Podstawą prawną, ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami), regulująca w sposób całościowy pojęcia zabytku, ochrony i opieki nad zabytkami, form ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków, w tym administracji rządowej i samorządowej, formy finansowania opieki nad zabytkami, ich ewidencjonowania itp. Obowiązująca ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła następujące pojęcia związane z ochroną i opieką nad zabytkami:

- **ochrona zabytków**
- **opieka nad zabytkiem**
- **zabytki nieruchome**
- **zabytki ruchome**
- **Zabytki archeologiczne**

- wpis do rejestru zabytków: dot. zabytków nieruchomych i ruchomych
- uznanie za pomnik historii
- utworzenie parku kulturowego
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Pojęcia te zostały szczegółowo omówione w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.

3.2. Organy ochrony zabytków

Zgodnie z art. 89 ustawy o ochronie zabytków organami ochrony zabytków są:

- minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Art. 90. ustawy stanowi, że:

Generalny Konserwator Zabytków jest sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Art. 91.4. ustawy określa zadania realizowane przez **Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków** a w szczególności:

- realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- sporządzanie, w ramach przyznaných środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie,
- wydawanie, zgodnie z właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych,
- sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych,
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
- opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów,
- upowszechnianie wiedzy o zabytkach,
- współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.

Przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego działa **Rada Ochrony Zabytków** jako organ opiniotawczo-doradczy w sprawach realizacji polityki Rady Ministrów w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Przy Generalnym Konserwatorze Zabytków działa **Główna Komisja Konserwatorska** jako organ opiniotawczo do spraw działań konserwatorskich podejmowanych przy zabytkach.

Przy Wojewódzkim Konserwatorze Zabytków działa **Wojewódzka Rada Ochrony Zabytków** jako organ opiniotawczo w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Narodowy Instytut Dziedzictwa wraz z ośrodkami regionalnymi (dla województwa opolskiego powołany został Oddział Terenowy w Opolu) - zajmuje się problematyką rozpoznania, dokumentacji i ochrony dziedzictwa kulturowego.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Konstytucyjnym obowiązkiem Państwa (art. 5 i 6 Konstytucji RP) jest ochrona dziedzictwa kulturowego. Zabytki i ich wartości niematerialne są dobrem wspólnym, a dbałość o nie nakłada art. 82 Konstytucji.

Zadaniem głównym polityki Państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższej przyszłości mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Planowane działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury.

Program krajowy określa cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Celem programu krajowego jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną materialną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. W założeniach program ma również uporządkowanie działań w sferze ochrony zabytków poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich:

- zasady *primum non nocere* (po pierwsze nie szkodzić),
- zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
- zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
- zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,
- zasady czytelności i odróżnialności ingerencji,
- zasady odwracalności metod i materiałów,
- zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Wymienione zasady dotyczą postępowania konserwatorów - pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.

W tezach do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wyznaczone zostały następujące cele działań:

W zakresie uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami:

- Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych. Określenie kategorii stopnia zagrożeń.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków ruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu dziedzictwa archeologicznego. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń oraz wyznaczenie stref o szczególnym zagrożeniu dla zabytków archeologicznych.
- Objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Ocena stanu służb i możliwości wypełniania całokształtu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami.
- Ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach. Doskonalenie i rozwijanie oraz podnoszenie efektywności i skuteczności instytucjonalnej i społecznej ochrony i opieki nad zabytkami.
- Udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

W zakresie działań o charakterze systemowym:

- Powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa. Realizacja powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące i dobra kultury i natury (World Cultural Heritage).
- Przygotowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego wytyczającej główne założenia koncepcji ochrony w Polsce. Wprowadzenie jej do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach zarządzania i gospodarowania.

W zakresie systemu finansowania:

- Stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.

W zakresie dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania:

- Tworzenie systemu i stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacji o zasobach i stanie zabytków w Polsce i ich dokumentacji. Stworzenie warunków do realizacji ustawowego obowiązku dokumentowania wszystkich prac, przy wszystkich grupach i typach obiektów zabytkowych.
- Gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i bezpieczeństwie użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych formach ochrony dziedzictwa.
- Wypracowanie i wprowadzenie szczegółowych zasad ochrony dziedzictwa w planach zagospodarowania przestrzennego. Wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki zabytkowych przestrzeni publicznych.

W zakresie kształcenia i edukacji:

- Utrzymanie i doskonalenie dotychczas wypracowanego systemu kształcenia w dziedzinie konserwacji i ochrony. Zorganizowanie systemu podnoszenia kwalifikacji w każdej grupie zawodowej pracującej na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.
- Kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyzmu oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa. Budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i dawności zabytków odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków.
- Upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej. Tworzenie mechanizmów ekonomicznych sprzyjających prawidłowemu traktowaniu obiektów zabytkowych.

W zakresie współpracy międzynarodowej:

- Wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i promocja polskich osiągnięć w tej dziedzinie.
- Oparcie działań na pojęciu wspólnego dziedzictwa kultury ludzkości. Troska o ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.

Program opieki nad zabytkami a “Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2020” i „Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030”.

Ogólne wytyczne do konstruowania programu gminnego zawiera przyjęta przez Radę Ministrów **“Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 -2013”** z 21 września 2004 r., jej przedłużenie **“Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020”** przyjęte w 2005 r., oraz **„Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030”** przyjęte uchwałą nr 239/2011 dnia 13 grudnia 2011 r., będące rządowymi dokumentami tworzącymi ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, a także dla wspólnoty Polski z Unią Europejską. Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Strategia Rozwoju Kultury zakłada następujące priorytety:

- aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe. Działania realizowane w ramach tego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Częścią Narodowej Strategii Kultury dotyczącej sfery dziedzictwa materialnego i niematerialnego jest Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”. Program ten jest zgodny z Narodowym Planem Rozwoju (Ustawa z dnia 20.04. 2004 r., Dz. U. z 2004 r. nr 116, poz. 1206) oraz z założeniami do Krajowego Programu Ochrony Zabytków. Podstawą do sformułowania Narodowego Programu Kultury „Ochrona Zabytków i dziedzictwa kulturowego” jest uznanie sfery dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” wytycza strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami,
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa,
- szukanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej,
- ograniczenia uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za niezgodne z prawem postępowanie,
- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

Dnia 6 września 2005 r. przyjęty został przez Radę Ministrów **„Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Kultury i zachowanie Dziedzictwa Kulturowego”**, który jest uzupełnieniem powyżej omówionych dokumentów rządowych.

Dnia 27 sierpnia 2012 r. Rada Ministrów przyjęła **„Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania kraju 2030”**. Ważne miejsce zajmuje w nim problematyka związana z restrukturyzacją i rewitalizacją obszarów zdegradowanych i miast. Działania restrukturyzacyjne i rewitalizacyjne doprowadzą do odzyskania atrakcyjności danego obszaru miasta, do przywrócenia korzystnych warunków życia i podejmowania działalności gospodarczej i inwestycyjnej z wykorzystaniem istniejącego potencjału kulturowego oraz zachowaniem funkcji symbolicznych i przyrodniczych obszaru w procesie jego adaptacji do nowych funkcji. Zakres lokalnych programów rewitalizacji oprócz poprawy stanu budynków użyteczności publicznej powinien obejmować ochronę dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, poprawę transportu publicznego, integrację społeczną mieszkańców rewitalizowanych obszarów, przywrócenie terenom zdegradowanym ich funkcji przyrodniczej lub nadanie im takiej funkcji, a także promowanie zrównoważonego rozwoju.

W czerwcu 2014 Rada Ministrów uchwaliła **„Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017”** będący instrumentem wykonawczym dla Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 (przyjętej w marcu 2013 r.). Jednym ze strategicznych założeń programu jest wzmocnienie synergii organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego, m. in. poprzez tworzenie warunków dla wypracowania rozwiązań modelowych oraz ich upowszechnienie. W Programie zdiagnozowano stan ochrony zabytków w Polsce oraz sformułowano cel główny określając jako wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków, dla realizacji którego opracowano 3 cele szczegółowe:

- wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
- wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
- tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze edukacji na rzecz dziedzictwa

kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

Zdefiniowano również 5 tematów wiodących:

- podniesienie sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków,
- porządkowanie rejestru zabytków i stworzenie wiarygodnej diagnozy stanu zachowania zabytków nieruchomych,
- zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- wdrożenie procesów kształtowania postawy krajobrazowej wśród organów ochrony zabytków,
- zwiększenie zaangażowania ze szczególnym uwzględnieniem gmin w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków, w tym propagowanie parków kulturowych.

Program kładzie szczególny nacisk na rolę samorządu terytorialnego w systemie ochrony zabytków w Polsce oraz na ułatwienie dostępu do dziedzictwa kulturowego i partycypację społeczną w jego ochronie i opiece nad zabytkami. Podkreśla też duże znaczenie programów opieki nad zabytkami na wszystkich szczeblach samorządu terytorialnego stanowiących istotny element zarządzania dziedzictwem kulturowym na danym obszarze.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Program opieki nad zabytkami gminy Rudniki zgodny jest z celami polityki przestrzennej, zasadami ich realizacji oraz przyjętymi i obowiązującymi dokumentami planistycznymi, strategicznymi i programowymi:

- **„Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego”**, przyjęty przez Sejmik Samorządu Województwa Opolskiego uchwałą nr XLVIII/505/2010 z dnia 28 września 2010 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Opolskiego nr 132 poz. 1509),
- **„Strategia rozwoju województwa opolskiego do 2020 r.”**, załącznik nr 1 do uchwały nr XXV/325/2012 Sejmik Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r.,
- **„Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014 - 2020”**, opracowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego przyjęty przez Komisję Europejską w grudniu 2014 r.,
- **„Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016-2019”**, przyjęty przez Sejmik Województwa Opolskiego uchwałą nr XVIII/206/2016 z dnia 14 czerwca 2016 r.

W sferze kulturowej obejmującej system ochrony dziedzictwa kulturowego przyjęto zasady kompleksowości działań ochronnych i rewaloryzacyjnych, łączenia ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego oraz promowania regionalnych walorów dziedzictwa kulturowego.

Podstawowe cele i priorytety polityki przestrzennej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, zapisane w planie zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego są nadal aktualne i dotyczą:

- utrzymania i zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń – tworzenie uwarunkowań przestrzennych sprzyjających zachowaniu tożsamości historycznej regionu, objęcie ochroną prawną najcenniejszych zasobów dziedzictwa kulturowego, rewaloryzacja zabytkowych centrów miast i wsi, poprawa stanu zachowania krajobrazu kulturowego i dziedzictwa regionalnego, odnowa wsi z zachowaniem jej historycznego charakteru, ochrona dziedzictwa archeologicznego, rozwój muzealnictwa i wystawiennictwa, rozwój instytucji opieki nad zabytkami,
- ochrony i kształtowania krajobrazu kulturowego – uznanie dziedzictwa kulturowego za bogactwo stymulujące rozwój gospodarczy, wstrzymanie procesu degradacji założeń parkowo-pałacowych, wspieranie inicjatyw w celu podniesienia rangi obiektów i zespołów zabytkowych, wspieranie działań istniejących szlaków tematycznych i tworzenie nowych,
- promocji regionalnego dziedzictwa kulturowego i rozwoju tożsamości regionalnej – wspieranie udokumentowania i udostępniania dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie dziedzictwa kulturowego do promocji regionu opolskiego, edukacja społeczeństwa dotycząca regionalnego dziedzictwa kulturowego, powołanie instytucji do spraw dziedzictwa i współpraca z nimi, tworzenie izb pamięci narodowej.

Określono też główne zasady zagospodarowania przestrzennego w zakresie dziedzictwa kulturowego:

- zachowanie ładu przestrzennego na terenach zabudowy historycznej poprzez wymóg uczytelniania historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych, dostosowywania nowej zabudowy do historycznej i szczególnej ochrony elementów tworzących zabytkowy charakter przestrzeni,
- obejmowanie ochroną prawną dziedzictwa kulturowego przez opracowywanie miejscowych planów zagospodarowywania przestrzennego z określeniem stref ochrony konserwatorskiej,
- nadawanie mocy prawnej Gminnym Ewidencjom Zabytków umieszczanym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- kompleksową ochronę obszarów i obiektów zabytkowych,
- wykorzystanie obiektów i obszarów zabytkowych do pełnienia funkcji zabytkowych,
- oszczędne kształtowanie krajobrazu kulturowego i przeciwdziałanie rozpraszaniu historycznej zabudowy,
- harmonizowanie zabytkowych układów urbanistycznych w powiązaniu z rozwojem osadnictwa i komunikacji,
- zachowanie mieszkalno – usługowego charakteru centrów miast,
- eksponowanie regionalnych cech środowiska kulturowego województwa opolskiego,
- inicjowanie nowych form ochrony dziedzictwa kulturowego przez tworzenie pomników historii i parków kulturowych w symbiozie z przyrodą.

Główne kierunki polityki przestrzennej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego to:

- ochrona zabytkowego krajobrazu kulturowego,
- ochrona obiektów i miejsc dziedzictwa kulturowego,
- ochrona dziedzictwa archeologicznego,
- ochrona materialna i niematerialna tradycją kultury ludowej,
- ochrona miejsc pamięci narodowej,
- wykorzystanie elementów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju regionu.

„Strategia rozwoju województwa opolskiego do 2020 r.” jest najważniejszym strategicznym dokumentem regionu. Już w sformułowaniu misji województwa opolskiego znalazło się odniesienie do fundamentalnej roli dziedzictwa i tożsamości kulturowej. Jednym z ważniejszych celów była rewitalizacja miast historycznych (zabytkowe, staromiejskie układy urbanistyczne i znaczenie dla wypełniania funkcji centro twórczych integrujących społeczności lokalne). Wskazano tu za „Planem zagospodarowania przestrzennego” 30 miast z zachowanymi zabytkowymi układami urbanistycznymi, z których 25 jest wpisanych do rejestru zabytków.

Innym ważnym zadaniem jest kontynuacja odnowy wsi. Region opolski, jako jeden z niewielu w Polsce, kształtuje swój wizerunek eksponując wieś m. in. przez Program Odnowy Wsi, będący największym i najdłuższym (bo od 1997 r.) działającym w Polsce regionalnym programem aktywizacji lokalnych społeczności. W ramach tego programu po raz pierwszy wdrożono metodykę budowania strategii rozwoju na poziomie sołectwa.

W związku z promocją dziedzictwa kulturowego Śląska Opolskiego atrakcyjność województwa będzie wzrastać ze zwiększaniem konkurencyjności produktów turystycznych i kulturalnych. Konieczne jest rozszerzenie oferty turystyczno – kulturalnej przez modernizację i rozbudowę obiektów dziedzictwa kulturowego. Wpływ na atrakcyjność produktów turystycznych będzie miało dalsze rozwijanie szlaków turystycznych oraz bazy noclegowej, usługowej i rekreacyjnej. Turystyka powinna być również oparta o potencjał regionu na jaki składają się zasoby wodne i przyrodnicze.

„Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014 – 2020”

Rozwój oferty kulturowej regionu jest jednym z celów koniecznych do osiągnięcia skutecznego wzrostu potencjałów województwa opolskiego. Do mocnych stron województwa opolskiego należą zarówno walory przyrodniczo – krajobrazowe jak i dziedzictwo kulturowe. W perspektywie finansowej 2014 – 2020 przewidziane jest podkreślenie atrakcyjności obiektów zabytkowych, historycznych i produktów turystycznych. Działania te obejmą też poprawę stanu technicznego obiektów dziedzictwa kulturowego. Wskazana jest także intensyfikacja szerokiej promocji dziedzictwa i kultury Śląska Opolskiego.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa narodowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami programowymi wykonanymi w gminie

Instrumentem kształtowania polityki przestrzennej gminy, przy uwzględnieniu uwarunkowań wynikających z ochrony dziedzictwa kulturalnego, jest nadal „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rudniki” przyjęte uchwałą nr XXXI/226/02 Rady Gminy w Rudnikach z dnia 19.02.2002 r.

W związku z częściową dezaktualizacją Studium, Rada Gminy Rudniki podjęła uchwały nr IV/18/06 i IV/19/06 z dnia 28.12.2006 r. w sprawie aktualizacji oraz przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rudniki.

W tym samym roku podjęto też uchwałę nr XXVII/255/06 Rady Gminy Rudniki z dnia 27 lutego 2006 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego sporządzonego w celu przeznaczenia gruntów do zalesienia na terenie gminy Rudniki.

Zgodnie z polityką przestrzenną przyjętą w Studium, Rada Gminy Rudniki podjęła plan, umożliwiający budowę zespołu elektrowni wiatrowych, na terenie gminy. W związku z tym, Rada Gminy podjęła uchwałę nr XVIII/144/08 z dnia 2.09.2008 r., w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rudniki w zakresie niezbędnym do realizacji zespołu elektrowni wiatrowych.

Zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zostały przyjęte przez Radę Gminy Rudniki uchwałą nr XXIII/181/09 z dnia 3.02.2009 r. Natomiast uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy w zakresie niezbędnym do realizacji zespołu elektrowni wiatrowych zostało przyjęte przez Radę Gminy Rudniki uchwałą nr XXXV/277/10 z dnia 27.04.2010 r. (Dz. U. woj. opolskiego nr 74, poz. 924 z dnia 9.07.2010 r.).

W 2014 r. podjęto uchwałę nr XXXV/289/2014 Rady Gminy Rudniki z dnia 10.11.2014 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rudniki a ostatnio uchwałę nr XIX/145/2016 Rady Gminy Rudniki z dnia 29.11.2016 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Rudniki.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Zarys historii gminy

Pierwsza wzmianka źródłowa o Rudnikach pochodzi z 1339 r. a wieś nazwana była „Rudnyky”. Już z końcem XIV w. Rudniki znalazły się w rękach prywatnych, na co wskazuje dokument z 1399 r., w którym ówczesny właściciel Albert zwany „Oczesna” zastawił wieś za 30 grzywien „pracowitym” (kmiociom) Stanisławowi i Krystkowi z Rudzka. W dokumentach XV-wiecznych Rudniki występowały już w pisowni „Rudniki” i „Rudniki”. Od połowy XV w. prawdopodobnie wieś znajdowała się w posiadaniu rodziny Rudnickich herbu Lis.

Parafia w Rudnikach istniała już na pewno w 1397 r. a pierwszy drewniany kościół – zapewne dworski – powstał z końcem XIV lub początkiem XV w. Ufundował go prawdopodobnie Klemens z Rudnik – kustosz gnieźnieński lub Jan z Rudnik – kanonik gnieźnieński, obaj archidiakoni uniejowscy. Jako kościół parafialny wzmiankowany był w aktach kościelnych w 1460 r. Dokument z 1520 r. informował, iż do parafii p.w. św. Mikołaja należała tylko wieś Rudniki, musiała być zatem znaczna aby utrzymać kościół i proboszcza. Mieszkało w niej m. in. 3 rudników czyli górników wydobywających rudę.

W 1552 r. wieś Rudniki zamieszkiwało 21 kmioci, były też 3 młyny i czwarty w budowie. W 1553 r. właścicielami Rudnik byli już Stanisław i Mikołaj Ruseccy a we wsi istniała też kuźnia o 3 kołach. Z końcem XVII w. Rudniki przeszły w ręce Masłowskich, którzy w roku 1666 wybudowali we wsi dwór.

Wizytacja kościoła podała, iż posiadał on 3 ołtarze bogato zdobione, przy kościele była też szkoła i szpital. W 1691 r. stary, zniszczony już kościół rozebrał, a w jego miejsce postawił nowy, również drewniany, kmieć Marcin Szafranek. Dokładniejszy opis kościoła i parafii przekazał spis inwentarza z 1776 r. Informował on iż kościół był konsekrowany dopiero 8 września 1763 r. a do parafii, oprócz Rudnik, należała Kuźnica i Pustkowie.

Z początkiem XIX w., gdy kościół ten był już w bardzo złym stanie inicjatywę budowy nowego, większego i murowanego kościoła, podjął ówczesny proboszcz i kapelan dworski ks. Piotr Celestyn Westerowski, ofiarowując na ten cel 40 tys. zł. Polskich, stanowiących dorobek jego życia. Nie zdążył swego celu zrealizować, gdyż zmarł w 1822 r. Jego wolę wykonali ówczcześni dziedzice Rudnik – Hipolit i Tekla Masłowscy lecz ks. Werterowski do dziś jest uważany za fundatora kościoła. Nowy kościół, wg planów architekta P. Molke z Częstochowy, rozpoczęto budować „na dziko” już w 1829 r., bez zatwierdzenia przez rosyjskie władze zaborcze i władze kościelne. Po załatwieniu formalności kościół wybudowano w 1830 r. a poświęcił go wraz z dzwonnica ks. Walenty Tomaszewski – administrator i późniejszy biskup diecezji kujawsko-kaliskiej. Natomiast z drewna, pozostałego z rozebranego starego kościoła, wybudowano na cmentarzu przykościelnym kaplicę cmentarną poświęconą 9 sierpnia 1835 r.

Niestety już po 3 latach nowo wybudowany kościół wymagał remontu z powodu złej jakości materiałów użytych do budowy o czym informowały akta wizytacji z 7 stycznia 1836 r. Następną wizytacja z 2 stycznia 1858 r. przekazała, iż w kościele było 5 ołtarzy, wszystkie drewniane, malowane i częściowo złocone. Przy kościele funkcjonowała też szkoła ze spichlerzem i szpital.

W 1843 r. nowym dziedzicem Rudnik został Henryk Miączyński, który ożenił się z Masłowską. W ciągu XIX w. wieś i dobra Rudniki stopniowo rozrastały się. W 1827 r. wieś liczyła 60 domów i 564 mieszkańców a w 1886 r. już 74 domy i 693 mieszkańców. Dobra Rudniki obejmowały początkowo, oprócz wsi Rudniki, także wsie Młyny i Dalachów. W 1886 r. składały się już nań folwarki, oprócz rudnickiego, w Błoniach, Faustyanca, Kuźnicy, młyn Szafranek, wsie Młyny, Janików i Dalachów. W 2 połowie XIX w. wzrastała też liczba wiernych w parafii rudnickiej z 1500 do 3274 w 1912 r. Parafia obejmowała wówczas, oprócz Rudnik, wsie: Błonie, Dalachów, Faustianka, Glinki, Kolonia Jaworek, Janików, Kuźnica, Lampowizna, Łazy, Malaszków, Młyny, Porąbki, Skotnica i Teodorówka.

Po wybuchu II wojny światowej władze niemieckie ograniczyły publiczne odprawianie nabożeństw, ograniczając je do 1 mszy niedzielnej, do 13 września 1941 r. kiedy to kościół zamknięto zupełnie a proboszcza wywieziono do obozu śmierci w Dachau gdzie zginął. W 1942 r. Niemcy zagrabilili całe liturgiczne wyposażenie i majątek kościelny.

2 lutego 1945 r. przybył do Rudnik nowy proboszcz ks. Marceli Dewudzki, którego staraniem sprawiono nowe paramenty, wymalowano wnętrze kościoła i otynkowano jego mury zewnętrzne. Wyremontowano również plebanię i budynki gospodarcze oraz organistówkę. Ponadto zwieszono nowe dzwony w dzwonnicy, które poświęcono 10 lutego 1946 r.[#]

Po II wojnie światowej Rudniki, wraz z okolicznymi wsiami, nadal związane były z ziemią wieluńską i należały do powiatu wieluńskiego, w województwie łódzkim. Gmina Rudniki została utworzona 1 stycznia 1973 r. uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi. W latach 1975 – 1998 znajdowała się w województwie częstochowskim, później została przyłączona do powiatu oleskiego, który włączono do województwa opolskiego. Obecnie wiejska gmina Rudniki jest podzielona na 21 następujących sołectw: Bobrowa, Bugaj, Ciecuiów, Chwiły, Dalachów, Faustianka, Janików, Jaworek, Jaworzno, Jelonki, Julianopol, Luźnica, Łazy, Młyny, Mirowszczyzna, Mostki, Odcinek, Porąbki, Rudniki, Słowików, Żytniów.

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Dziedzictwo kulturowe to ogół dorobku społeczeństwa w zakresie nauki, sztuki, architektury, oświaty, techniki, wytworzonego w trakcie jego historycznego rozwoju i przekazywanego z pokolenia na pokolenie. Składa się nań zasób rzeczy nieruchomych i ruchomych wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi, mającymi znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej.

Dziedzictwo kulturowe stanowi dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, jak również dorobek naszych czasów. Najczęściej utożsamiane jest z architekturą i sztuką, jednak formy gospodarowania (np. sposoby uprawy roli), obyczaje towarzyskie, kulinaria i wiele innych przejawów życia i rozwoju społeczności stanowią również elementy dziedzictwa kulturowego.

Ze względu na szczególną wagę przypisywaną ochronie dziedzictwa kulturowego, uzyskała ona swoje umocowanie prawne, mające odzwierciedlenie również w regulacjach dotyczących opracowywania dokumentów z zakresu planowania przestrzennego. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

w art. 10 stanowi, że w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Zgodnie z art. 19 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w studium uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
- 3) parków kulturowych.

Do zabytków nieruchomych, zgodnie z art. 6 ustawy o ochronie zabytków, zalicza się w szczególności:

- krajobrazy kulturowe,
- układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane,
- dzieła architektury i budownictwa,
- dzieła budownictwa obronnego,
- obiekty techniki, a zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe,
- cmentarze,
- parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni,
- miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości

lub instytucji.

Do zabytków archeologicznych, zalicza się: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska i kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

5.2.3. Zabytki nieruchome

Na terenie gminy Rudniki znajduje się zespół zabytków nieruchomych, liczący obecnie 47 obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, w tym 3 obiekty, które równocześnie są ujęte w Rejestrze Zabytków województwa opolskiego.

5.2.4. Zabytki ruchome

Na terenie gminy Rudniki znajduje się 5 obiektów ruchomych, z których 2 znajdują się pod opieką samorządu gminy.

5.2.5. Zabytki techniki

Na obszarze gminy znajduje się 5 obiektów, stanowiących nieruchome zabytki techniki, ujęte również w Ewidencji.

5.2.6. Zabytki archeologiczne

Na terenie gminy Rudniki znajduje się 112 stanowisk archeologicznych, z których żadne nie jest wpisane do Rejestru Zabytków Archeologicznych województwa opolskiego.

5.2.7. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej

Na terenie gminy Rudniki znajduje się 6 zabytkowych układów zieleni kształtowanej, z których żaden nie jest wpisany do Rejestru Zabytków.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do Rejestru Zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661). Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefami. Wszelkie prace

remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia opolskiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 27.07.2011 w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych oraz tryb postępowania. Rozporządzenie określa tryb i sposób wydawania pozwoleń, w tym szczegółowe wymagania, jakim powinien odpowiadać wniosek i pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, robót budowlanych w otoczeniu zabytku, badań archeologicznych, poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych w zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Rozporządzenie ponadto określa wymagane kwalifikacje jakie powinny posiadać osoby uprawnione do prowadzenia prac konserwatorskich badań architektonicznych lub archeologicznych, dodatkowe wymagania, jakie powinny spełniać osoby kierujące robotami budowlanymi, sposób potwierdzania posiadanych kwalifikacji i dodatkowych wymagań, standardy dotyczące dokumentacji prowadzonych prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

W obrębie gminy Rudniki znajdują się 3 obiekty architektury i budownictwa wpisane do Rejestru Zabytków:

1. **Bugaj Stary** - dwór w zespole parkowym, koniec XVIII w. - wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 395/83 z dnia 26.11.1983 r.

2. **Jaworzno** – kościół parafialny p.w. św. Trójcy, XVI-XX w. - wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 937/67 z 30.12.1967 r.

3. **Żytniów** – kościół parafialny p.w. św. Marcina, XVII w. - wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 490-XIV-63 z 12.08.1949 r. oraz 977/67 z dnia 30.12.1967 r.

5.4. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków

Zgodnie z art. 21 z ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków „ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”. Ewidencją zostają objęte zespoły o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Obowiązek prowadzenia Gminnej Ewidencji Zabytków nieruchomości spoczywa na wójcie gminy (art. 22 pkt. 4 ustawy z 23.7.2003).

Gmina Rudniki posiada Ewidencję, która zgodnie z wymogami jest zbiorem kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych równocześnie w wojewódzką ewidencją zabytków. Gminna Ewidencja nie jest dokumentem zamkniętym, winna być uzupełniana i weryfikowana. Jej zmiany nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami.

Na terenie gminy Ewidencją objęto 47 obiektów zabytkowych.

Zabytki wsi Bobrowa

1. Dom nr 21
2. Dom nr 23

Zabytki wsi Bugaj

3. Bugaj Nowy – nr 23 A
4. Bugaj Stary – dwór w zespole parkowym
5. Bugaj Stary – park podworski

Zabytki wsi Ciecuiów

6. Dom i budynek gospodarczy nr 3

Zabytki wsi Dalachów

7. Dawna gospoda nr 214

Zabytki wsi Faustianka

8. Cegielnia

Zabytki wsi Jaworzno

9. Kościół parafialny p.w. św. Trójcy

10. Dzwonnica koło kościoła

11. Dawna plebania

12. Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki

13. Szkoła

14. Stacja kolejowa PKP

15. Dom nr 8

Zabytki wsi Młyny

16. Stacja kolejowa PKP

17. Dom drewniany nr 30

18. Piec wapienniczy

Zabytki wsi Rudniki

19. Kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. św. Mikołaja

20. Dzwonnica – kaplica koło kościoła

21. Plebania

22. Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki

23. Biblioteka Gminna, ul. Wojska Polskiego 12

24. Dom, ul. Częstochowska nr 2

25. Dom, ul. Częstochowska nr 15 i 15 B

26. Dom, ul. Częstochowska nr 17 i 19

27. Dom, ul. Częstochowska nr 21

28. Dom, ul. Częstochowska nr 60

29. Młyn motorowy ul. Traugutta

30. Młyn motorowy, ul. Częstochowska

31. Pomnik ku czci ofiar I i II wojny światowej, ul. Częstochowska , koło nr 2

Zabytki wsi Słowików

32. Dom i komin cegielni, nr 11

Zabytki wsi Teodorówka

33. Dom drewniany

Zabytki wsi Żytniów

34. Kościół parafialny p.w. św. Marcina

35. Dzwonnica koło kościoła

36. Plebania

37. Cmentarz rzymsko-katolicki

38. Dawny cmentarz epidemiczny (choleryczny)

39. Park podworski
40. Dom drewniany nr 38
41. Dom nr 130
42. Dom drewniany nr 143
43. Dom drewniany nr 163
44. Dom drewniany nr 166
45. Dom nr 169
46. Dom drewniany nr 178 A
47. Dom drewniany nr 200.

5.4.1. Obiekty do wykreślenia z Ewidencji

W 2012 r. w obrębie Gminy Rudniki stwierdzono 2 zabytki architektury i budownictwa ujęte w Ewidencji lecz już nieistniejące, dla których wystąpiono z wnioskami o ich wykreślenie z ewidencji wojewódzkiej. Były to:

- Dalachów, nr 22 – dom – rozebrany około 2009 r.
- Żytniów, nr 159 – dom – rozebrany około 2010 r.

Aktualnie do nich należy dołączyć dodatkowo 6 następujących obiektów, obecnie nieistniejących lub przebudowanych z utratą pierwotnych cech zabytkowych:

- Bobrowa, nr 71 – dom drewniany – rozebrany po 2012 r.
- Jaworzno, nr 4 – sklep i mieszkanie – przebudowany po 2010 r.
- Rudniki, ul. Częstochowska 36 – dom w trakcie przebudowy zmieniającej jego bryłę
- Słowików, koło nr 11 – cegielnia – rozebrana po 2012 r.
- Żytniów, nr 178 – dom – przebudowany po 2010 r.
- Żytniów-Bliźniaki, nr 7 i 7 A – dom i dawny młyn motorowy – przebudowany po 2012 r.

Dla tych pięciu obiektów zostały wykonane wnioski o wykreślenie z Gminnej Ewidencji Zabytków i złożone do zaopiniowania przez Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

5.4.2. Rozszerzenie spisu adresowego Gminy Rudniki

Spis adresowy został rozszerzony o obiekty pominięte we wcześniejszym wykazie, które powinny znaleźć się w Gminnej Ewidencji w formie kart adresowych, dołączonych do niniejszej Ewidencji. Do Ewidencji włączono 1 kartę adresową obiektu:

- Rudniki, ul. Częstochowska, koło nr 2 – pomnik ku czci ofiar II wojny światowej.

5.4.3. Zabytki archeologiczne

Szczegółowe przepisy ochrony zabytków archeologicznych, zawarte zostały w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku (Dz. U. z 2003 r., Nr 152 poz. 1568 z późniejszymi zmianami) i w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych (Dz. U. Nr 162, poz.1568). Specyficzne zasady ochrony konserwatorskiej w zakresie archeologii dotyczą przede wszystkim archeologicznych zabytków nieruchomych.

Celem ochrony **stanowiska archeologicznego**, jako zabytku nieruchomego, jest zachowanie jego reliktyw znajdujących się pod warstwą orną. Tak zlokalizowany zabytek archeologiczny narażony jest bowiem na ciągłe niszczenie (np. głęboka orka) lub jednorazowe zniszczenie (np. inwestycja ziemna). Dlatego przepisy w/w ustawy i w/w rozporządzenia określają zasady prowadzenia działań ziemnych (inwestycyjnych) w obszarze stanowisk archeologicznych oraz w ich bezpośrednim otoczeniu. Przede wszystkim zasady te muszą być uwzględnione w mpzp czyli w dokumentach prawa miejscowego.

Projekty inwestycji winny być opiniowane lub uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Jeżeli tego wymagają przepisy musi być wydane inwestorowi pozwolenie konserwatorskie na prace ziemne, a archeologowi prowadzącemu nadzór pozwolenie na badania archeologiczne.

W obszarach stanowisk archeologicznych i w ich bezpośrednim otoczeniu można wykonywać wszystkie prace ziemne pod warunkiem prowadzenia nadzoru archeologicznego i ratowniczych badań wykopaliskowych.

W myśl przepisów w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochroną konserwatorską objęte są wszystkie stanowiska archeologiczne zlokalizowane na obszarze gminy Rudniki.

Stanowiska archeologiczne objęte Archeologicznym Zdjęciem Polski.

W obrębie Gminy Rudniki jest 112 stanowisk znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji stanowisk archeologicznych (na podstawie Archeologicznego Zdjęcia Polski). Wszystkie chronione są zgodnie z prawem miejscowym.

Poniżej w układzie tabelarycznym podane są wszystkie stanowiska archeologiczne znajdujące się na terenie Gminy Rudniki. Wymienione są w kolejności numeracji stanowisk w obrębie miejscowości z określeniem ich lokalizacji według numeracji działek z Ewidencji Gruntów. Część stanowisk nie posiada określonej lokalizacji, pozwalającej na umiejscowienie danego stanowiska, jednak wszystkie znajdują się one w Ewidencji Zabytków Archeologicznych prowadzonej przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu.

L.p.	Miejscowość	Nr st. w mie	Typ stanowiska - funkcja	Chronologia – kultura	Lokalizacja Nr AZP
1.	Bobrowa	1	Ślad osadniczy Osada Ślad osadniczy	epoka kamienia kult. łuzyc.- młod. ep. brązu późne średniow. XIV-XV	83-44
2.	Bobrowa	2	Osada	kultura łużycka - epoka brązu	83-44
3.	Bobrowa	3	Ślad osadniczy	kultura łużycka - schyłek epoki brązu	83-44
4.	Bugaj	1	Obozowisko Ślad osadniczy	epoka kamienia okres wpływów rzymskich	82-43
5.	Bugaj	11-12	Osada	późne średniowiecze XIV – XV w.	82-43
6.	Bugaj	13	Ślad osadniczy Osada	pradzieje późne średniow. XIV-XV	82-43
7.	Bugaj	14	Osada	późne średniowiecze XIV – XV w.	82-43
8.	Bugaj	15	Ślad osadniczy	neolit – kultura pucharów lejkowatych	82-43
9.	Cieciulów	1-2		epoka kamienia	82-44
10.	Cieciulów	3		okres prahistoryczna	82-44
11.	Dalachów	1-2	Osada	późne średniowiecze XIV – XV w.	81-43
12.	Dalachów	3	Osada	późne średniowiecze XIV – XV w.	81-44
13.	Faustianka	1	Ślad osadniczy	pradzieje, póź. średn. XIV – XV, okr. nowoż. XVI-XVIII	81-43
14.	Faustianka	2	Osada	kult. łuzyc.-V okr. ep. brązu późne średniow. XIV-XV w.	81-43
15.	Jelonki	1	Ślad osadniczy Osada	kult przewors.-okr.wpł.rzym późne średniow. XIV-XV w.	82-43
16.	Jelonki	2	Osada	późne średniowiecze XIV – XV w.	82-43
17.	Jelonki	3	Ślad osadniczy Osada	epoka kamienia kult. łuzyc.-V okr. ep. brązu	82-43

18.	Jelonki	4	Osada	kultura łużycka – V okres epoki brązu (halsztadt)	82-43
19.	Jelonki	5	Osada	późne średniowiecze XIV – XV w.	82-43
20.	Jaworek	1	Ślad osadniczy Ślad osadniczy Osada	pradzieje, późne średniow. XIV-XVw., okres nowożyt. XVI-XVIII	81-43
20.	Jaworek	2	Osada Osada	późne średniow. XIV-XVw., okres nowożyt. XVI-XVIII	81-43
21.	Jaworek	3-4	Osada Osada	średniowiecze XIV-XV w. późne średniow. XIV-XV w.	81-43
22.	Jaworek	5	Osada Osada	wczesne średniow. XI-XII w późne średniow. XIV-XV w.	82-43
23.	Jaworek	6	Osada	kultura łużycka - epoka brązu	82-43
24.	Jaworek	7	Osada	późne średniowiecze XIV – XV w.	82-43
25.	Jaworzno	1		epoka brązu i wczesna epoka żelaza	82-44
24.	Jaworzno	2		późne średniow. XIV-XV okres nowożyt. XVI-XVIII	82-44
25.	Jaworzno	3		okres nowożyt. XVI-XVIII	82-44
26.	Jaworzno	4		okres prahistoryczny, okres nowożytny XVI-XVIII	82-44
27.	Jaworzno	5, 7		okres prehistoryczny, późne średniow., epoka nowożytna	82-44
28.	Jaworzno	6		okres nowożyt. XVI-XVIII	82-44
29.	Julianpol	1		okres nowożyt. XVI-XVIII	82-44
29.	Julianpol	2, 3		późne średniowiecze, okres nowożytny XVI-XVIII	82-44
30.	Julianpol	4		okres prahistoryczny, okres nowożytny XVI-XVIII	82-44
31.	Kuźnica – Lampowizna	1	Ślad osadniczy Osada	pradzieje późne średniow. XIV-XV w.	81-43
32.	Kuźnica – Lampowizna	2	Osada	późne średniowiecze XIV – XV w.	81-43
33.	Kuźnica – Lampowizna	3	Osada Ślad osadniczy	późne średniow. XIV-XV w. okres nowożyt. XVI-XVIII	81-43
34.	Łazy	1	Ślad osadniczy Osada	kult. łużyc.-V okr. ep. brązu późne średniow. XIV-XV w.	81-43
35.	Łazy	2	Ślad osadniczy Ślad osadniczy	pradzieje późne średniow. XIV-XV w.	81-43
36.	Łazy	3	Ślad osadniczy	neolit	81-43
37.	Łazy	4	Osada Osada	kult. łużyc.-V okr. ep. brązu późne średniow. XIV-XV w	81-43
38.	Mirowszczyzna	1		epoka brązu i wczesna ep. żelaza, okres wpływ. rzyms.	82-44
39.	Mirowszczyzna	2		okres prahistoryczny, okres nowożytny XVI-XVIII	82-44
40.	Mirowszczyzna	3, 5	Ślad osadniczy Osada	pradzieje późne średniow. XIV-XV w.	81-44

41.	Mirowszczyzna	4	Osada	kultura łużycka -V okres epoki brązu (halsztad)	81-44
42.	Mirowszczyzna	6 – 8, 11	Osada	późne średniowiecze XIV – XV w.	81-44
43.	Mirowszczyzna	9,10	Osada	kultura łużycka - epoka brązu	81-44
44.	Młyny	1	Cmentarzysko	kultura przeworska - okres wpływów rzymskich	81-43
45.	Młyny	2	nieokreślona	pradzieje – kultura łużycka późne średniow. XIV-XV w.	81-43
46.	Młyny	3	nieokreślona	kult.łużyc.-schyłek ep. brązu okres nowożyt. XVI-XVIII	81-43
47.	Młyny	4	Osada Osada	późne średniow. XIV-XV w. okres nowożyt. XVI-XVIII	81-43
48.	Młyny	5	Ślad osadniczy	pradzieje	81-43
49.	Młyny	6	Ślad osadniczy Osada Ślad osadniczy Osada	neolit,kult.łużyc.-Vokr.ep.br. kult.przewor.- okr.wpł.rzym. okres wędrówek ludów późne średniow. XIV-XV w.	81-43
50.	Mostki	1	Ślad osadniczy Ślad osadniczy Osada	epoka kamienia kult. łużycka - epoka brązu późne średniow. XIV-XV w.	81-44
51.	Mostki	2-3	Osada	późne średniowiecze XIV – XV w.	81-44
52.	Mostki	4	Ślad osadniczy Osada	kult. łużyc.-V okr. ep. brązu późne średniow.XIV-XV w.	81-44
53.	Odcinek	1	Ślad osadniczy Ślad osadniczy	epoka kamienia lub brązu V okres epoki brązu	81-43
54.	Odcinek	2, 5	Obozowisko Obozowisko	mezolit epoka kamienia	81-43
55.	Odcinek	3	Osada	kultura łużycka -V okres epoki brązu	81-43
56.	Odcinek	4, 6	Ślad osadniczy Ślad osadniczy	neolit epoka kamienia	81-43
57.	Odcinek	4, 6	Ślad osadniczy Ślad osadniczy	neolit epoka kamienia	81-43
58.	Odcinek	7	Ślad osadniczy Ślad osadniczy	neolit-kult. pucharów lejkow pradzieje	81-43
59.	Rudniki	1	nieokreślona	kult .łużycka- schyłek epoki brązu/początek epoki żelaza	81-43
60.	Rudniki	2	Ślad osadniczy Osada Osada	kult przewors.-okr.wpł.rzym późne średniow. XIV-XV w. okres nowożyt. XVI-XVIII	81-43
59.	Rudniki	3	Ślad osadniczy Osada	pradzieje późne średniow. XIV-XV w.	81-43
60.	Rudniki	4	Osada	późne średniow. XIV-XV w	81-43
61.	Rudniki	5	Osada Osada	kult. łużyc.-V okr. ep. brązu późne średniow.XIV-XV w.	81-43
62.	Rudniki	6	Ślad osadniczy Ślad osadniczy Osada Osada	epoka kamienia kult przewors.-okr.wpł.rzym średniowiecze XIV-XV w. okres nowożyt. XVI-XVIII	81-43
63.	Skotnica	7	Osada Osada	późne średniow. XIV-XV w. okres nowożyt. XVI-XVIII	81-43

64.	Skotnica - Porąbki	1	Ślad osadniczy Osada	pradzieje późne średniow. XIV-XV w.	81-43
65.	Słowików	1	Ślad osadniczy Osada	pradzieje wczes. średniow. XI-XII w.	81-44
66.	Słowików	2	Osada Osada	kult. łuzyc.-V okr. ep. brązu wczes. średniow. XI-XII w.	81-44
67.	Żytniów	1,3-6	Osada	późne średniowiecze XIV – XV w.	82-43
68.	Żytniów	2	Osada Ślad osadniczy	pradzieje późne średniow. XIV-XV w.	81-43
69.	Żytniów	7	Ślad osadniczy Osada	pradzieje późne średniow. XIV-XV w.	81-43
70.	Żytniów	8-11	Osada	późne średniowiecze XIV – XV w.	81-43
71.	Żytniów	12	Ślad osadniczy Ślad osadniczy	pradzieje późne średniow. XIV-XV w.	81-43
70.	Żytniów	13-30	Osada	późne średniowiecze XIV – XV w.	81-43
71.	Żytniów	31	Osada Osada	pradzieje późne średniow. XIV-XV w.	81-43
72.	Żytniów	32	Osada Ślad osadniczy	kult. trzcieniecka – ep. brązu późne średniow. XIV-XV w.	81-43
73.	Żytniów	33	Ślad osadniczy Osada	pradzieje późne średniow. XIV-XV w.	81-43
74.	Żytniów	34	Ślad osadniczy Osada	pradzieje wczesne średniow. XI-XII w.	81-43

5.4.4. Zabytki „ruchome”

Aktualnie obowiązujące przepisy nie zezwalają na działania w zakresie konserwacji i renowacji zabytków sztuki i rzemiosła artystycznego, instrumentów muzycznych oraz drobnych zabytków techniki, łącznie zwanymi zabytkami „ruchomymi” bez wiedzy i zgody właściwego terytorialnie Ochrony Zabytków. W odniesieniu do Gminy Radłów właściwymi są: Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu oraz Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu.

Samorządy terytorialne, zgodnie z przepisami mają więc jedynie obowiązek prowadzenia działań zabezpieczających zabytki „ruchome” przed zniszczeniem lub dewastacją, wobec tych obiektów, które stanowią ich własność bądź znajdują się w ich użytkowaniu. Dodatkowo, gminne „Plany ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego lub innych zagrożeń” winny obejmować wszystkie zabytki „ruchome” wpisane do Rejestru Zabytków, także te, które nie stanowią własności lub nie są w użytkowaniu Gminy.

Gminny Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych został dla Gminy Rudniki opracowany w 2005 roku i zatwierdzony przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu oraz Szefa Obrony Cywilnej Powiatu Oleskiego w Oleśnie mający od tego czasu moc obowiązującą.

A. Zabytki „ruchome” stanowiące własność lub użytkowane przez Gminę

Pod opieką Gminy Rudniki znajduje się mogiła z pomnikiem, usytuowana na cmentarzu parafialnym rzymsko-katolickim w Rudnikach, poświęcona pamięci Nieznanego Żołnierza oraz pomnik ku czci ofiar II wojny światowej, usytuowany przy ul. Częstochowskiej, w pobliżu nr 2.

B. Zabytki „ruchome” nie stanowiące własności Gminy

W obrębie Gminy Rudniki znajdują się następujące zabytki „ruchome”:

1. Jaworzno - wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko katolickiego p.w. św. Trójcy
2. Rudniki – wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko – katolickiego p.w. św. Mikołaja
3. Żytniów – wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko – katolickiego p.w. św. Marcina.

Wszystkie wymienione powyżej zabytki „ruchome”, stanowią własność kościelną i pozostają w użytkowaniu parafii.

5.4.5. Zabytki techniki

Zgodnie z zaleceniami Rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 26.05.2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. 2011 nr 113, poz. 661) dla zabytków techniki wykonano karty adresowe i włączono je do Gminnej Ewidencji Zabytków. Na terenie gminy Rudniki znajduje się obecnie 5 obiektów zabytkowych, stanowiących nieruchome zabytki techniki. Wszystkie zabytki techniki, należą również do Gminnej Ewidencji Zabytków. Są to:

- cegielnia w Faustiance
- komin cegielni koło domu mieszkalnego w Słowikowie
- młyn motorowy w Rudnikach, ul. Cmentarna
- młyn motorowy w Rudnikach, ul. Częstochowska
- piec wapienniczy w Młynach.

Obecnie wszystkie te obiekty znajdują się w rękach prywatnych.

5.4.6. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej

Tereny te najczęściej stanowią integralną część jednego z obszarów chronionych strefą „A”, „B” lub „K” choć niekiedy występują samotnie.

Teren zabytkowych założeń zieleni należy zachować w granicach historycznych. Nie należy dzielić tych terenów na działki użytkowe, a w miarę możliwości zachować własność całości lub dążyć do scalania gruntów przez jednego właściciela.

Na obszarach chronionych założeń zieleni wprowadza się zakaz prowadzenia jakichkolwiek inwestycji bez uzgodnienia z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.

Wszelkie prace porządkowe i renowacyjne należy prowadzić w uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Gdy nie przewiduje się prac renowacyjnych należy pozostawić zbiorowisko naturalnej sukcesji przyrodniczej. W miarę możliwości należy

zachować dawne funkcje poszczególnych części zespołów pałacowych, folwarki jako tereny gospodarcze, polany parkowe jako łąki krajobrazowe (bez wprowadzania nasadzeń), tereny zadrzewione jako naturalne masywy zieleni. Prace melioracyjne powinny być projektowane i prowadzone w ten sposób, aby nie niszczyć naturalnych zadrzewień, zwłaszcza tych rosnących nad brzegami cieków wodnych. Prace melioracyjne winny dążyć do odtworzenia dawnego systemu wodnego.

Aleje i szpalery należy konserwować odtwarzając i uzupełniając ubytki tymi samymi gatunkami drzew. Są to bowiem naturalne pasy ochronne, których kontynuację powinno się przewidzieć w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i planach zadrzewień.

Zalecane jest stosowanie do obsadzeń gatunków drzew trwałych i długowiecznych.

Postuluje się połączenie poszczególnych założeń zielonymi pasami zadrzewień zlokalizowanymi wzdłuż cieków wodnych, alej, grup zadrzewień śródpolnych tworząc ciągi ekologiczne.

Na terenie Gminy Rudniki znajduje się 6 zabytkowych układów zieleni kształtowanej ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków:

1. obszar dawnego zespołu dworsko – parkowego w Bugaju Starym
2. teren cmentarza parafialnego rzymsko-katolickiego w Jaworznie
3. teren cmentarza parafialnego rzymsko-katolickiego w Rudnikach
4. teren cmentarza parafialnego rzymsko-katolickiego w Żytniowie
5. teren dawnego cmentarza epidemicznego (cholerycznego) w Żytniowie
6. obszar parku podworskiego wraz ze stawem w Żytniowie.

Oprócz tego w Gminie Rudniki znajduje się „obszar chronionego krajobrazu Załęcze – Polesie”, utworzony uchwałą Rady Gminy nr VI/44/07 z dnia 20.03.2007 r. Obszar ten, o powierzchni 353 ha, obejmuje miejscowości (w całości lub części): Dalachów, Janinów, Polesie i Słowików.

Ponadto na terenie Gminy znajduje się 15 drzew uznanych za pomniki przyrody, uchwałą Rady Gminy nr XXVI/193/01 z dnia 31.08.2001 r. /obecnie jest 13 pomników/.

5.4.7. Strefy ochrony konserwatorskiej

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rudniki powinno określić maksymalny zasięg przestrzenny oraz ogólne zasady i sposób zagospodarowania następujących stref:

- A – ścisłej ochrony konserwatorskiej
- B – pośredniej ochrony konserwatorskiej
- K – ochrony krajobrazu kulturowego.

Strefy te winny być uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

5.4.7.1. Strefa A – ścisłej ochrony konserwatorskiej

Obejmuje obszar, na którym elementy dawnego układu przestrzennego zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie zniekształconym. Jest to obszar uznany za szczególnie ważny jako materialne świadectwo historyczne.

W strefie tej zakłada się pierwszeństwo wymagań konserwatorskich nad wszelką prowadzoną współcześnie działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową. Zakres ochrony konserwatorskiej wymaga zachowania bryły obiektów i dachów co do kształtu i materiału, podziałów elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej, architektonicznego wystroju

Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Powinny one uwzględniać następujące cele:

- zachowanie historycznego układu przestrzennego tj. rozplanowania dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wewnątrz urbanistycznych i kompozycji zieleni
- konserwacja zachowanych głównych elementów układu przestrzennego, szczególnie:

posadzki (nawierzchnie, ciek i zbiorniki wodne, sposób użytkowania gruntów), ścian (zabudowa, zielen) oraz dążenie do usunięcia elementów uznanych za zniekształcające założenia historyczne i odtworzenia elementów zniszczonych w oparciu o szczegółowe warunki określone każdorazowo przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków

- dostosowanie nowej i modernizowanej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej,

w zakresie sytuacji, skali, bryły, geometrii dachów, podziałów elewacji architektonicznych, proporcji powierzchni murów

- usunięcie lub przebudowa obiektów dysharmonizujących,
- dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zabytkowego zespołu i jego poszczególnych obiektów, nawiązanie do ich programu historycznego i eliminacji uciążliwych funkcji.

W obrębie strefy „A” wszelka działalność budowlana dotycząca obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub na mocy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz podziały nieruchomości naruszające i zmieniające zabytkowy układ urbanistyczny wymagają pisemnego zezwolenia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W strefie „A” ochronie podlegają wszelkie znaleziska archeologiczne. Ustala się wymóg uzyskania zezwolenia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na podjęcie prac ziemnych, prowadzonych w obrębie stanowisk archeologicznych. W wypadku podejmowania inwestycji budowlanych inwestor musi zapewnić nadzór archeologiczny nad pracami ziemnymi lub badań ratowniczych.

W obrębie Gminy Rudniki - strefa „A” obejmuje :

- wszystkie obiekty wpisane do Rejestru Zabytków tj.:

- 3 obiekty architektury i budownictwa stanowiące kościoły parafialne rzymsko-katolickie w Jaworznie i Żytniowie oraz dwór w zespole parkowym w Bugaju Starym,
- 4 zabytkowe założenia zieleni kształtowanej stanowiące cmentarze parafialne rzymsko-katolickie w Jaworznie, Rudnikach, Żytniowie oraz cmentarz choleryczny w Żytniowie.

5.4.7.2. Strefa B – pośredniej ochrony konserwatorskiej

Obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu zachowały się w stosunkowo dobrym stanie. Zakres ochrony konserwatorskiej wymaga zachowania bryły obiektów i dachów, co do kształtu i materiału, podziałów elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej oraz wystroju architektonicznego, w odniesieniu do obiektów objętych ochroną konserwatorską. Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określać na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Powinny one uwzględniać następujące cele:

- dążenie do zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, przede wszystkim układu dróg i rodzaju ich pokrycia oraz podziału działek i sposobu ich zagospodarowania,
- restauracja i modernizacja techniczna obiektów o wartościach kulturowych,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i formy bryły zabudowy, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej.

W strefie tej należy prowadzić działalność inwestycyjną uwzględniając istniejące już związki przestrzenne i planistyczne. Wszelkie prace ziemne prowadzone w obrębie stanowisk archeologicznych powinny być prowadzone po uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W obrębie Gminy Rudniki strefy „B” obejmują:

- zespoły kościołów parafialnych z dzwoniczami, plebaniami oraz terenami dawnych cmentarzy przykościelnych wraz z drzewostanami, w Rudnikach, Jaworznie i Żytniowie
- dawny zespół dworsko – parkowy w Bugaju Starym, z częściowo zachowanym parkiem podworskim
- dawny zespół dworsko – folwarczny w Żytniowie, z parkiem podworskim i przekształconymi zabudowaniami folwarcznymi
- dawny obszar dworski, przyległy do zespołu kościelnego w Jaworznie
- tradycyjne układy wiejskie wsi z zachowanymi historycznymi układami dróg, linią zabudowy i usytuowania zagród w Ciecuiowie, Rudnikach, Żytniowie
- wszystkie pozostałe obiekty zabytkowe znajdujące się w Ewidencji.

5.4.7.3. Strefa W i OW – ochrony archeologicznej

Wszelkie prace ziemne w obrębie wszystkich stanowisk archeologicznych muszą być poprzedzone ratowniczymi badaniami archeologicznymi prowadzonymi przez archeologów na koszt inwestora. O terminie rozpoczęcia prac ziemnych i wyborze wykonawcy ratowniczych badań archeologicznych należy powiadomić Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Na inwestorze i wykonawcy ciąży obowiązek każdorazowego powiadamiania Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wszelkich nowych znaleziskach archeologicznych, zgodnie z art. 32 ust 1 oraz art. 33 ust 1 ustawy z dnia 23.07.2003 r. W przypadku nowych odkryć archeologicznych niezbędne jest przeprowadzenie badań ratowniczych archeologicznych celem zabezpieczenia i udokumentowania znalezisk.

Stanowiska naziemne - takie jak grodziska czy kurhany – czyli trwałe elementy krajobrazowe, nie mogą być zabudowane, przeobrażane, niwelowane, a wszelkie roboty ziemne w ich obrębie Są dopuszczalne wyłącznie za zgodą Ministra Kultury.

Stanowiska płaskie – ukryte pod ziemią – mogą być objęte różnorodnymi pracami.

Użytkowanie rolnicze gruntu zawierającego reliktów kulturowe, nawet jeśli na powierzchni terenu i w warstwie ornej występują zabytki ruchome, może być prowadzone bez przeszkód, z wyłączeniem głębokiej orki.

Dla ochrony zabytków archeologicznych wytyczne wyróżniają 2 następujące strefy:

- strefa „W” – ochrony archeologicznej
- strefa „OW” – obserwacji archeologicznej.

Strefa „W” – ochrony archeologicznej.

Jest to obszar występowania zwartych nawarstwień lub nagromadzeń pozostałości kulturowych pradziejowych i historycznych. Wszelkie roboty ziemne w strefie „W” muszą być prowadzone wyłącznie za zezwoleniem Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zgodnie z warunkami tegoż zezwolenia, a w wypadku stanowisk naziemnych za zgodą Ministra Kultury.

W obrębie Gminy Rudniki strefa „W” obejmuje:

- 74 stanowiska archeologiczne (wg ewidencji Archeologicznego Zdjęcia Polski – AZP), częściowo zlokalizowanych na mapie topograficznej w skali 1:25.000, wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska kulturalnego.

Strefa OW – obserwacji archeologicznej

Są to tereny w pobliżu powyższych obszarów lub w innych miejscach o dużym prawdopodobieństwie występowania nowych znalezisk, które stanowią strefę przypuszczalnego występowania znalezisk archeologicznych. W jej obrębie wszelkie prace ziemne i wykopy budowlane winny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym, po uprzednim zgłoszeniu i uzyskaniu zgody od Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu.

Wszelkie inwestycje planowane na obszarach objętych strefą „OW” powinny być uzgodnione z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Opolu.

W obrębie Gminy Rudniki strefa „OW” pokrywa się ze strefą „W”.

5.4.7.4. Strefa K – ochrony krajobrazu kulturowego

Obejmuje tereny krajobrazu integralnie związanego z zespołem zabytkowym, znajdujące się w jego otoczeniu lub obszarze, o ukształtowanym w wyniku działalności ludzkiej wyglądzie. Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Standardy te powinny uwzględniać następujące cele:

- restaurację zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, ewentualnie z częściowym ich odtworzeniem,
- ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z historycznym założeniem,
- ochronę form i sposób użytkowania takich terenów jak: rozłogi pól, układy dróg, miedz, zadrzewień śródpolnych, alej, szpalerów, grobli, stawów, przebiegi cieków wodnych, z zaleceniem utrzymania wykształconego sposobu parcelacji gruntów i form użytkowania,
- zaleca się, aby nową zabudowę poddać szczegółowym rygorom odnośnie gabarytów i sposobu kształtowania bryły, ustalić za dopuszczalne co najwyżej 2 kondygnacje z dachami o stromych połaciach, krytych dachówką ceramiczną, ewentualnie z użytkowym poddaszem skrytym w dachu.

Jest to strefa ochrony wszelkich elementów krajobrazotwórczych (drogi, zespoły zieleni – np. lasy, ciek wodny i inne), wobec których jakiegokolwiek ingerencje winny być uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

W obrębie gminy Rudniki w strefie „K” znajdują się następujące strefy ochrony krajobrazu kulturowego:

- tereny o szczególnych walorach historycznych – obejmujące 3 zabytki wpisane do Rejestru Zabytków oraz wszystkie 4 cmentarze (choleryczny i rzymsko-katolickie)
- historyczne układy zespołów kościelnych obejmujące, oprócz kościołów, dzwonnice, plebanie i tereny dawnych cmentarzy przykościelnych wraz z drzewostanami, w Jaworznie, Rudnikach i Żytniowie
- historycznie ukształtowane układy ruralistyczne lub ich fragmenty obejmujące wsie: Ciecuiów, Rudniki, Żytniów
- tereny o walorach krajobrazowych obejmujące parki podworskie w Bugaju Starym i Żytniowie oraz dawny obszar podworski w Jaworznie

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Załęcze – Polesie” obejmujący kompleksy leśne należące do miejscowości Dalachów, Janinów, Polesie i Słowików
- 13 drzew pomnikowych znajdujących się we wsiach Bugaj Stary, Jaworzno, Żytniów
- ponadto Ekologiczny System Obszarów Chronionych uzupełniają układy zieleni kształtowanej, na które składają się: ciągi drzew przydrożnych i zadrzewienia śródpolne, aleje i szpalery drzew a ponadto przebiegi cieków wodnych, grobli i stawów, układy dróg i miedz.

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Najcenniejszymi zabytkami w gminie Rudniki są kościoły drewniane w Jaworznie (XVII w.) i Żytniowie (koniec XVII w.) oraz zespół dworski w Starym Bugaju (1830 r.), wszystkie wpisane do Rejestru Zabytków woj. opolskiego. Zabytkowe zespoły kościelne obejmują również dzwonnice, plebanie i tereny dawnych cmentarzy przykościelnych wraz z częściowo zachowanymi drzewostanami.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Struktura funkcjonalno-przestrzenna Rudnik kształtowała się przez wiele wieków i miała na nią wpływ uwarunkowania o różnej genezie. Do najważniejszych czynników należą: uwarunkowania historyczne, uwarunkowania przyrodnicze (w tym pokrycie terenu – lasy, ukształtowanie terenu) oraz trwałe elementy zagospodarowania zarówno naturalne jak antropogeniczne, takie jak: rzeki, drogi wysokich klas technicznych, tereny kolejowe, zamknięte tereny wojskowe, które stanowią bariery przestrzenne. W Gminie Rudniki są nimi rzeka Proсна, drogi krajowe nr 42 i 43 oraz linia kolejowa relacji Wieluń – Tarnowskie Góry.

Gminę wiejską Rudniki tworzy 21 następujących sołectw: Bobrowa, Bugaj, Ciecuiów, Chwiły, Dalachów, Faustianka, Janinów, Jaworek, Jaworzno, Jelonki, Julianpol, Kuźnica, Łazy, Młyny, Mirowszczyzna, Mostki, Odcinek, Porąbki, Rudniki, Słowików, Żytniów.

Z chronologii rozwoju osadnictwa na terenie gminy wynika, iż najstarsze wsie powstały już w średniowieczu (Rudniki, Żytniów)

Ze względu na pokrycie i zabudowę w gminie Rudniki występują 2 typy krajobrazu:

- wiejski z zabudową zwartą (wsie Rudniki, Dalachów, Jaworzno, Ciecuiów, Żytniów),
- wiejski z zabudową rozproszoną (pozostałe wsie).

Najczęściej występującym układem przestrzennym w gminie jest przydrożnica o charakterze zwartym lub rozproszonym. W kilku wsiach występuje bardziej rozwinięta forma przydrożnicy – wielodrożnica: Rudniki, Jaworzno, Żytniów. Część wsi ma układ ulicówki: Dalachów, Bobrowa, Bugaj, Julianpol.

W większości wsi wyżej wymienione układy są naruszone w niewielkim stopniu. Nowa zabudowa (mieszkaniowa i usługowa) występuje w większych wsiach (Rudniki, Jaworzno, Dalachów, Żytniów). Zmiana charakteru zabudowy następuje w wyniku przebudowy, wymiany i uzupełnień z pominięciem cech tradycyjnych i regionalnych.

Ogólnie układy przestrzenne wsi w gminie Rudniki nie reprezentują wybitnych wartości historycznych, kompozycyjnych i krajobrazowych i nie wymagają ochrony prawnej.

6. 1. Uwarunkowania przyrodnicze

Na terenie Gminy Rudniki ochronie podlegają, na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, następujące strefy ochrony krajobrazu kulturowego:

Obszar chronionego krajobrazu

Obszary chronionego krajobrazu powołuje się w celu zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów o różnych typach środowiska. Głównym powodem ich powoływania jest:

- pełnienie funkcji korytarza ekologicznego,
- stanowienie obszarów predestynowanych do rozwoju turystyki i wypoczynku.

Działalność gospodarcza na takim obszarze nie ulega poważniejszym ograniczeniom, lecz powinna być prowadzona w sposób nie naruszający stanu względnej równowagi ekologicznej. Reżim prawny obszaru chronionego krajobrazu powinien z jednej strony zapewnić ochronę przed uciążliwościami przemysłowymi, a z drugiej – wykorzystać te tereny dla celów ekoturystyki i produkcji zdrowej żywności.

W myśl postanowień ustawy o ochronie przyrody obszar chronionego krajobrazu to obiekt pełniący poza funkcją przyrodniczo - krajobrazową funkcję turystyczno-rekreacyjną.

W gminie Rudniki znajduje się „**obszar chronionego krajobrazu Załęcze – Polesie**” utworzony uchwałą Rady Gminy nr VI/44/07 z dnia 20.03.2007 r. Obszar ten, o powierzchni 353 ha, obejmuje miejscowości (w całości lub części): Dalachów, Janików, Polesie i Słowików.

Ponadto na terenie Gminy znajduje się 13 drzew uznanych za pomniki przyrody /uchwała Rady Gminy nr XXVI/193/01 z dnia 31.08.2001 r./ Ochroną objęto 4 zespoły drzew i 3 pojedyncze drzewa usytuowane w następujących miejscach:

- Bugaj Stary, nr 50 A, na terenie posesji – lipa drobnolistna – 3 egz.
- Jaworzno, nr 110, przy kościele i starej plebanii - lipa drobnolistna – 2 egz.
- Żytniów, nr 1, na terenie bazy RSP - lipa drobnolistna – 2 egz., dąb szypułkowy – 1 egz.
(za bazą paliw)
- Żytniów, przy drodze do bazy RSP – kasztanowiec zwyczajny – 1 egz., jesion wyniosły
– 1 egz. (przy bramie do RSP).

6.2. Uwarunkowania historyczne

Na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronie podlegają:

1. 3 obiekty wpisane do rejestru zabytków wg wykazu zamieszczonego w rodz. 5.3. „Zabytki objęte prawnymi formami ochrony”,

2. 46 obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków wg wykazu, w rozdz. 5.4. „Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków.”,

3. 112 stanowisk archeologicznych wg. wykazu w rozdz. 5.4.3. „Zabytki archeologiczne”,

4. strefy ochrony krajobrazu kulturowego „K” wg. wykazu w rozdz. 5.4.7 „Strefy ochrony konserwatorskiej”.

Ponadto Ekologiczny System Obszarów Chronionych uzupełniają zabytkowe układy zieleni kształtowanej, na które składają się:

- dawne parki dworskie w Bugaju i Żytniowie,
- cmentarze parafialne rzymsko-katolickie w Jaworznie, Rudnikach i Żytniowie oraz cmentarz choleryczny w Żytniowie
- ciągi drzew przydrożnych i zadrzewienia śródpolne.

7. Założenia programu opieki nad zabytkami wojew. opolskiego na lata 2016 - 2019

7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami

Proponuje się kontynuację działań podjętych w latach poprzednich. Szczególnie powinny być promowane działania wokół unikatowych i wyjątkowych w skali krajowej wartości kulturowych, do których należy fenomen kulturowy wsi opolskiej. Oprócz dalszego wspierania rewaloryzacji i remilitaryzacji obiektów architektury proponuje się zwrócenie szczególnej uwagi na zabytki archeologiczne. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016-2020 przyjął do realizacji następujące cele strategiczne:

Cel strategiczny I: Utrzymanie i zarządzanie zasobem regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Priorytet I: Realizacja zadań własnych Samorządu Województwa.

1. Realizacja działań wynikających z Programu opieki nad Zabytkami
2. Realizacja niezbędnych prac budowlanych i konserwatorskich w obiektach zabytkowych
3. Zlecenie i dofinansowywanie prac studialnych i badań konserwatorskich
4. Monitoring stanu zachowania najważniejszych obiektów wpisanych do rejestru zabytków

5. Kontynuacja dofinansowania prac konserwatorskich i robót budowlanych przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków

6. Ustanowienie święta promującego dziedzictwo kulturowe w regionie – Opolskich Dni Dziedzictwa – realizowanych w ramach ogólnopolskiego projektu Europejskich Dni Dziedzictwa

7. Ustanowienie w ramach Opolskich Dni dziedzictwa konkursu regionalnego na najlepsze projekty edukacyjne promujące dziedzictwo kulturowe

8. Koordynacja zadań Samorządu Województwa Opolskiego i łączenie ich z promocją dziedzictwa.

Priorytet II: Odnowa wsi w kontekście poprawy stanu zachowania krajobrazu i dziedzictwa regionalnego.

1. Wspieranie działań w zakresie rewitalizacji wsi i rewaloryzacji historycznych układów ruralistycznych

2. Promocja wsi opolskiej jako zjawiska wyjątkowego w skali kraju

3. Działania na rzecz dziedzictwa niematerialnego wsi opolskiej

4. Wspieranie projektów wpisujących się w tradycyjny krajobraz i zabudowę wsi

5. Popieranie i rozpowszechnianie dbałości o dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze wsi

6. Kontynuacja konkursu „Piękna Wieś Opolska” i przystąpienie do projektu „Sieć najciekawszych wsi w Polsce”

7. Wspieranie dążeń do objęcia wyższymi formami ochrony unikalnych historycznych układów ruralistycznych.

Priorytet III: Rewaloryzacja i rewitalizacja miast.

1. Wspieranie rewaloryzacji i rewitalizacji miast, prowadzonych na podstawie kompleksowych studiów historyczno-urbanistycznych

2. Wspieranie działań na rzecz odtwarzania dawnych osi kompozycyjnych i powiązań widokowych

3. Wspieranie rewitalizacji dla zdegradowanych obszarów przemysłowych

4. Wspieranie eliminowania obszarów niezagospodarowanych

5. Inicjowanie promocji historycznych miast Śląska Opolskiego

6. Zainicjowanie i wsparcie programu inwentaryzacji dziedzictwa kultury współczesnej.

Priorytet IV: Ochrona dziedzictwa archeologicznego.

1. Wspieranie działań na rzecz kompleksowej ochrony dziedzictwa archeologicznego

2. Wspieranie archeologicznych prac badawczych i inwentaryzacyjnych

3. Wspieranie promocji dziedzictwa archeologicznego

4. Inicjowanie i wspieranie inicjatyw w celu zagospodarowania turystycznego obiektów archeologicznego przez publikacje i tworzenie szlaków kulturowych

5. Zainicjowanie i wsparcie finansowe „Grodziska Śląska Opolskiego”.

Priorytet V: Rozwój muzealnictwa i wystawiennictwa.

1. Wspieranie i promocja tworzenia lokalnych izb muzealnych

2. Wspieranie adaptacji nieruchomości zabytków techniki z wyposażeniem

3. Dofinansowywanie prac konserwatorskich przy budynkach i zbiorach muzealnych

4. Dofinansowywanie cennych ekspozycji muzealnych

5. Wspieranie modernizacji budynków muzealnych

6. Wspieranie wydawnictw muzealnych

7. Zainicjowanie i wsparcie finansowe publikacji „Skarby muzeów woj. opolskiego”.

Priorytet VI: Rozwój instytucji opieki nad zabytkami.

1. Wspieranie organizacji pozarządowych zajmujących się opieką nad zabytkami
2. Wspieranie współdziałania instytucji zajmujących się zwalczaniem nielegalnego wywozu za granicę zabytków lub przywozu z za granicy zabytków
3. Promowanie instytucji zajmujących się systemami zabezpieczeń przeciw włamaniowym i przeciwpożarowym
4. Wspieranie organizacji mobilizujących lokalne społeczności na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego
5. Aktywizacja właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych
6. Szkolenia dla pracowników instytucji związanych z ochroną i kształtowaniem krajobrazu kulturowego
7. Wspieranie działań społecznych opiekunów zabytków
8. Współpraca z uczelniami wyższymi, wspieranie prac badawczych.

Cel strategiczny II: Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego

Priorytet I: Dziedzictwo kulturowe jako czynnik stymulujący rozwój gospodarczy.

1. Uwzględnianie w opracowaniach strategicznych dziedzictwa narodowego jako potencjału rozwojowego województwa
2. Promowanie i dofinansowywanie działań poprawiających atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną obiektów i obszarów o dużych walorach krajobrazowych
3. Promowanie i wspieranie działań, które szczególnie uwzględniają wieś opolską jako wyróżnik na tle Śląska i Polski.

Priorytet II: Wstrzymanie procesu degradacji założeń pałacowo – parkowych.

1. Dofinansowywanie opracowań studialnych i prac projektowych
2. Wspieranie zasad partnerstwa publiczno – prywatnego w celu pomocy właścicielom założeń pałacowo – parkowych z uwzględnieniem interesu społecznego w procesie ich rewaloryzacji.

Priorytet III: Wspieranie inicjatyw mających na celu podniesienie rangi obiektów i zespołów zabytkowych.

1. Wspieranie działań władz, społeczności i organizacji lokalnych dążących do powoływania parków kulturowych
2. Wspieranie działań zmierzających do wpisania na listę Pomników Historii cennych obiektów i zespołów m. in. mosty wiszące w Ozimku
3. Zainicjowanie i wspieranie działań zmierzających do wpisania na listę światowego dziedzictwa UNESCO zespołu Góry św. Anny.

Priorytet IV: Wspieranie funkcjonowania istniejących szlaków turystycznych oraz inicjatyw na rzecz tworzenia nowych szlaków, obejmujących charakterystyczne dla województwa zespoły i obiekty zabytkowe.

1. Wspieranie istniejących szlaków przez dofinansowywanie ich promocji
2. Wspieranie inicjatyw na rzecz tworzenia nowych szlaków turystyczno – kulturowych
3. Wspieranie inicjatyw na rzecz tworzenia archeologicznych szlaków turystycznych.

Priorytet V: Wstrzymanie procesu degradacji oraz popularyzacja zabytków techniki.

1. Wspieranie działań konserwatorskich służących zachowaniu zabytków techniki oraz zainicjowanie programu ich inwentaryzacji i waloryzacji
2. Inicjowanie i wspieranie popularyzacji zabytków techniki (m. in. święto mostu i żeliwa w Ozimku)
3. Wspieranie inicjatyw promujących ginące zawody
4. Wspieranie inicjatyw zmierzających do powołania Muzeum Odry w woj. opolskim.

Cel strategiczny III: Rozwój inicjatyw związanych z regionalnym dziedzictwem kulturowym i rozwój tożsamości regionalnej

Priorytet I: Podnoszenie poziomu edukacji i wiedzy na temat regionalnego dziedzictwa kulturowego.

1. Wspieranie szkoleń na temat regionalnego dziedzictwa kulturowego
2. Wspieranie organizacji wystaw, festynów, kiermaszów i innych imprez regionalnych
3. Wspieranie organizacji konkursów i warsztatów tematycznych utrwalających tradycje lokalnych rzemiosł i folkloru
4. Wspieranie organizacji cyklicznych imprez promujących regionalne i lokalne dziedzictwo kulturowe
5. Popularyzacja i promocja wiedzy o zabytkach regionu
6. Wspieranie organizacji konferencji, sesji, warsztatów popularyzujących wiedzę o dziedzictwie kulturowym
7. Wspieranie wydawnictw informacyjnych i przewodników
8. Finansowanie publikacji dotyczących zabytków
9. Dbanie o pamięć o wybitnych osobistościach regionu
10. Zainicjowanie utworzenia Ośrodka Myśli Patriotycznej.

Priorytet II: Współpraca z instytucjami i stowarzyszeniami działającymi na rzecz ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym.

1. Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Oddziałem Terenowym NID i innymi instytucjami zajmującymi się ochroną dziedzictwa kulturowego
2. Wspieranie działalności Towarzystwa Opieki nad Zabytkami i inicjatyw społecznych opiekunów zabytków
3. Zainicjowanie systemu szkoleń dla społecznych opiekunów zabytków
4. Zainicjowanie organizowania szkoleń dla pracowników gmin zajmujących się ochroną zabytków.

Priorytet III: Współpraca między regionami, współpraca międzynarodowa.

1. Kontynuacja wspólnych spotkań między miastami partnerskimi
2. Kontynuacja współpracy między regionami partnerskimi: Nadrenią, Palatynatem, Krajem Środkowoczeskim, Burgundią i Opolszczyzną
3. Kontynuacja współpracy ramach euroregionów Pradziad i Silesia
4. Kontynuacja współpracy między Opolszczyzną i Krajem Ołomunieckim
5. Kontynuacja współpracy z woj. małopolskim, śląskim i dolnośląskim
6. Kontynuacja promocji polsko – czeskich spotkań muzealnych
7. Wspieranie promocji międzynarodowych szlaków kulturowych i ich lokalnych wariantów
8. Zainicjowanie projektu ochrony dziedzictwa wielokulturowego na przedpolu Bramy Morawskiej „Brama Morawska – korytarz kultur – korytarz idei”
9. Zainicjowanie projektu promocji świętokrzyskiego szlaku turystyczno – pielgrzymkowego „Legenda św. Emeryka Opole – Góra Św. Anny – Święty Krzyż”.

Priorytet IV: Polityka informacyjna i promocyjna w zakresie opieki nad dziedzictwem kulturowym.

1. Inicjowanie i wspieranie współpracy z TV i Polskim Radiem na rzecz zwiększenia treści promujących regionalne i lokalne dziedzictwo kulturowe
2. Inicjowanie i wspieranie konkursów na najlepszy produkt medialny
3. Inicjowanie i wspieranie promocji dziedzictwa kulturowego Opolszczyzny w Internecie
4. Inicjowanie i wspieranie opracowania materiałów edukacyjnych dla szkół
5. Inicjowanie i wspieranie działań dotyczących możliwości wsparcia w ramach funduszy europejskich na ochronę i opiekę nad zabytkami.

7.2. Kierunki działań gminnego programu opieki nad zabytkami

7.2.1. Proponowane postulaty dotyczące zabytków architektury i budownictwa

W obrębie gminy Rudniki cenna jest zachowana tradycyjna zabudowa wsi Bobrowa, Bugaj, Ciecuiów. Proponuje się wykonanie kart ewidencyjnych dla wszystkich zabytkowych obiektów drewnianych oraz z budynków wykonanych z żelazistego piaskowca jurajskiego we wsiach nie objętych ewidencją w rejonie strefy B.

7.2.2. Proponowane postulaty dotyczące zabytków techniki

Zaleca się zachowanie, jedyne już zachowanego na terenie gminy, pieca wapienniczego we wsi Młyny z uwzględnieniem jego kompozycji w krajobrazie. Proponuje się wykonanie Karty Zabytku Techniki dla tego obiektu.

Wobec pozostałych obiektów, stanowiących własność prywatną, należy wykorzystać wszelkie dostępne przepisami środki dla nakłonienia właścicieli do przeprowadzenia niezbędnych prac zabezpieczających. Istotną tu może okazać się pomoc władz Gminy w uzyskaniu kredytów (np. hipotecznych) na prace zabezpieczające. Dotyczy to zwłaszcza nieczynnej obecnie cegielni w Faustiance.

7.2.3. Proponowane postulaty dotyczące zabytków „ruchomych”

Proponuje się wystąpienie do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu o objęcie pełną ewidencją zabytkowego wyposażenia drewnianych kościołów parafialnych w Żytniowie i Jaworznie. Wykonana według aktualnie obowiązujących zasad dokumentacja stanie się ważnym elementem ochrony przeciw kradzieżowej (umożliwia poszukiwanie i ewentualne odzyskanie obiektów zrabowanych) a ponadto określa potrzeby i kierunek działań konserwatorskich w zakresie renowacji.

Ponadto proponuje się wykonanie Kart Zabytków Ruchomych dla najwartościowszych nagrobków na wszystkich cmentarzach parafialnych.

7.2.4. Propozycje dotyczące stanowisk archeologicznych.

W związku z planem umożliwiającym budowę elektrowni wiatrowych na terenie gminy istnieje zagrożenie zniszczenia lub uszkodzenia stanowisk archeologicznych znajdujących się w tej strefie. Dlatego zalecane jest prowadzenie monitorowania tych stanowisk, a w razie konieczności przeprowadzenie ratowniczych badań wyprzedzających.

7.2.5. Propozycje dotyczące zabytkowych zespołów zieleni kształtowanej.

Dla zabytkowych zespołów zieleni kształtowanej zaleca się wykonanie „Teczki ewidencyjnej cmentarza” lub „Karty Cmentarza” dla cmentarza epidemicznego w Żytniowie

Ponadto w stanie zadowalającym lecz wymagającym zabiegów pielęgnacyjnych i cięć sanitarnych są dawne parki podworskie w Bugaju Starym i Żytniowie, dla których zaleca się też wykonanie „Teczki ewidencyjnych parków”.

Ochroną konserwatorską, przez włączenie do strefy K - ochrony krajobrazu kulturowego - winny zostać objęte dodatkowo następujące obszary ze względu na ważne funkcje przyrodnicze lub zagrożenia. Ochrony szczególnej, na terenie Gminy Rudniki, wymagają następujące elementy środowiska przyrodniczego:

- ciągi ekologiczne: w dolinach rzek Jaworzynki, Potoku Żytniów, Proсны, Wyderki i Piskary
- zbiorowiska roślin o cechach naturalnych: 2 cenne zbiorowiska we wsiach Łazy i Ciecuiów reprezentujące pozostałości łągów, zbiorowiska szuwarowe i wielkoturzycowe
- tereny źródłiskowe Grabówki (we wsi Słowików) i bezimiennych cieków we wsi Jaworzno (przysiółek Kąty) i Mostki
- zespoły naturalnych oczek wodnych w północnej granicy zabudowy Żytniowa
- 2 drzewa: dąb szypułkowy we wsi Polesie i bez czarny we wsi Mostki
- skamieniałości w wyrobisku iłów środkowo jurajskich na terenie cegielni Faustianka.

Zgodnie z „Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rudniki” oraz „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rudniki proponuje się objęcie ochroną

prawną tych cennych przyrodniczo terenów jako obszarów priorytetowych do ochrony w Programie ochrony środowiska dla województwa opolskiego.

7.3. Zadania wynikające z gminnego programu opieki nad zabytkami

Gmina Rudniki winna opracować miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla wszystkich wsi wchodzących w skład gminy.

1. Tereny, dla których obowiązuje sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziałów nieruchomości, (nie wyznaczono granic obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń),
- obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²,
- obszary przestrzeni publicznej:
  - ulice i place
  - tereny zieleni
  - tereny sportu.

2. Obszary, na których będą rozmieszczone inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym, przewidziane do realizacji w gminie Rudniki. Są one usytuowane na terenie gminy i obejmują głównie następujące zadania:

3. Ze względu na brak sporządzonego zgodnie z nowelizacją ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. „Prawo wodne” Planu zarządzania ryzykiem powodziowym, w projekcie studium uwzględniono obszar szczególnego zagrożenia powodzią rozumiany jako obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat.

Głównym kierunkiem działań podejmowanych w zakresie ochrony przeciwpowodziowej powinno być stworzenie sprawnego systemu bezpośrednich zabezpieczeń terenów zainwestowanych przed stratami wskutek zalewów powodziowych (wałów, polderów urządzeń hydrotechnicznych), należy dążyć do stworzenia sprawnego systemu monitoringu zagrożeń i organizacji działań zabezpieczających i ratunkowych w sytuacjach kryzysowych.

Wśród podstawowych kierunków mających na celu ochronę przeciwpowodziową istotne znaczenie mają działania urbanistyczno – planistyczne zmierzające do przenoszenia obiektów zagrożonych, wysiedlenia i zmiany sposobu zagospodarowania, a przede wszystkim zdecydowanego ograniczenia wszelkiej zabudowy na terenach zalewowych.

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Realizacja założeń programowych określonych w rozdz. VII w wojewódzkim programie opieki nad zabytkami może być realizowana przy pomocy następującego instrumentarium:

- instrumenty prawne – wynikające z przepisów ustawowych (m. in. wykonywanie decyzji administracyjnych np. wojewódzkiego konserwatora zabytków, uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, powoływanie parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków, ustanawianie społecznych opiekunów zabytków, oznakowanie obiektów zabytkowych),
- instrumenty finansowe (m. in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością województwa, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje na remonty obiektów wpisanych do rejestru zabytków nie będących własnością województwa, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych),
- instrumenty koordynacji (m. in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z innymi jednostkami samorządowymi, organizacjami wyznaniowymi i właścicielami zabytków w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami),

- instrumenty społeczne (w sferze działania samorządu: m.in. systemy szkoleń, dokształcanie profesjonalne, interdyscyplinarny model pracy, w sferze budowania powiązań między władzami samorządowymi a społeczeństwem: system konsultacji i dyskusji publicznych, działania edukacyjne, promocyjne, współpraca z organizacjami społecznymi i poza rządowymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami),
- instrumenty kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego w skali województwa, weryfikacja gminnych ewidencji zabytków).

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Obowiązek prowadzenia kontroli stanu realizacji „Programu opieki nad zabytkami” wynika z art. 87 (ust. 5 i 6) ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z nim Zarząd Wojewódzki ma obowiązek sporządzania sprawozdania ze stanu realizacji „Programu opieki nad zabytkami Woj. Opolskiego na lata 2016-2019” i przedstawienia go Sejmikowi Województwa w cyklu dwuletnim. Sprawozdania te winny być przekazywane Opolskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków oraz Generalnemu Konserwatorowi Zabytków w celu wykorzystania ich przy realizacji i korekcie aktualnego krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Celem monitoringu jest zebranie i analiza informacji dotyczących realizacji Programu na każdym etapie wdrażania. Proces monitorowania polega na przyglądaniu się zmianom jakie zachodzą w wyniku realizacji celów programu przez zdefiniowane w nim kierunki działań oraz na analizie zebranych danych i opracowaniu sprawozdań. Stanowi on podstawę oceny uzyskanych efektów i podejmowanie ewentualnych inicjatyw korygujących i pro- pozycji zmian. Jednym z pomocnych narzędzi powinien być raport o stanie zabytków województwa, cyklicznie tworzony w oparciu o gminne ewidencje zabytków (aktualizowane ewidencje dostarczają podstawową wiedzę dotyczącą sytuacji obiektów na terenie całego regionu).

Zgodnie z art. 87 ustawy jest z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt Gminy sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Z realizacji tego programu Wójt sporządza, co dwa lata, sprawozdanie, które przedstawia się Radzie Gminy.

Kryteria prowadzenia oceny realizacji programu opieki nad zabytkami:

W ramach celu strategicznego I: Utrzymanie i zarządzanie zasobem regionalnego dziedzictwa kulturowego:

- Poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami.
- Wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów.
- Wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych tym pracom.
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowym.

W ramach celu strategicznego II: Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego:

- Poziom (w %) objęcia terenu gminy wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
- Liczba utworzonych parków kulturowych.
- Liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych.
- Liczba wniosków o uznanie obiektów i obszarów za pomniki historii.
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi.

W ramach celu strategicznego III: Rozwój inicjatyw związanych z regionalnym dziedzictwem kulturowym oraz promocja i rozwój tożsamości regionalnej:

- Liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego).
- Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy.
- Liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, konnych, wodnych.

- Liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników).
- Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej.
- Liczba osób zwiedzających muzea, skanseny, izby regionalne itp.
- Liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.

10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Fundusze na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami oraz ochronę dziedzictwa kulturowego pochodzą ze środków publicznych i podmiotów prywatnych. Obowiązek utrzymania obiektów zabytkowych spoczywa na ich właścicielach i użytkownikach.

Wyczerpujące informacje na temat programów operacyjnych opracowanych na lata 2014 – 2020, umożliwiających dostęp do unijnych funduszy strukturalnych przeznaczonych na ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego, znajdują się na stronach internetowych ministerstw:

- Kultury i dziedzictwa Narodowego: www.mkidn.gov.pl ,
- Rolnictwa: www.minrol.gov.pl ,
- Rozwoju: www.mr.gov.pl .

Ponadto Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego uruchomiło programy operacyjne pozwalające na uzyskanie dofinansowania na realizację zadań publicznych z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego:

- program „Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego”,
- program „Dziedzictwo Kulturowe”,
- program „Kolekcje”,
- inne programy jak np. „Infrastruktura Kultury” czy „Promocja kultury polskiej za granicą”.

Aktualne informacje na temat europejskich funduszy strukturalnych i znajdujących w ich ramach programów dostarczają strony internetowe:

- www.funduszeuropejskie.gov.pl ,
- www.interreg-central.eu .

W perspektywie programowej na lata 2014 – 2020 obowiązują programy operacyjne, wśród których szczególne znaczenie mają:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014 -2020,
- Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014 – 2020,
- Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014 – 2020,
- Regionalne Programy Operacyjne,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- Program Operacyjny Ryby 2014 – 2020,
- Programy Operacyjne Europejskiej Wspólnoty Terytorialnej.

Podstawowe programy zapewniające wsparcie w obszarze opieki nad zabytkami to:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014 – 2020,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020,
- Program operacyjny Interreg VA Republika Czeska – Polska.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) przewiduje możliwość wsparcia operacji „Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego”. Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 500.000 PLN

na miejscowość w okresie realizacji omawianego Programu. Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi 63,63% kosztów kwalifikowanych projektu. Wymagany krajowy wkład środków publicznych w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowanych pochodzi ze środków własnych beneficjenta.

Program operacyjny Interreg VA Republika Czeska – Polska przewiduje wspieranie przedsięwzięć transgranicznych zakładającym promowanie trwałego zatrudnienia i wsparcia mobilności pracowników z niewykorzystanym potencjałem zawartym w bogactwie przyrodniczym i kulturalnym tego regionu. Efektem interwencji będzie kompleksowe działanie ukierunkowane tak na rozwój zasobów przyrodniczych i kulturowych jak i na ich udostępnienie i promocję. Zwiększenie atrakcyjności promowanego obszaru dla odwiedzających przyczyni się do powstania nowych miejsc pracy w turystyce.

Oprócz europejskich funduszy strukturalnych ochrona dziedzictwa kulturowego może być też realizowana z funduszy krajowych np. ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, z których możliwe jest dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkowych układach parkowych, ogrodowych i wodnych.

Ponadto ze środków samorządowych z budżetu województwa opolskiego mogą być udzielane dotacje celowe na realizację prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków woj. opolskiego. Również samorządy lokalne mają możliwość dofinansowywania prac remontowych i konserwatorskich przy zabytkach na swoim terenie. Źródłem finansowania opieki nad zabytkami mogą być też środki pozyskane od firm, fundacji, stowarzyszeń i osób prywatnych.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

W latach obowiązywania niniejszego programu Samorząd Województwa Opolskiego będzie realizować zadania z zakresu szeroko pojętej ochrony dziedzictwa kulturowego w formie następujących działań:

- monitoring „Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego”
- udzielanie dotacji celowych na realizację zadań związanych z pracami konserwatorskimi, restauratorskimi lub robotami budowlanymi przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków woj. opolskiego
- finansowanie prac remontowych, konserwatorskich i dokumentacyjnych przy zabytkach będących własnością Województwa Opolskiego
- współorganizacja konferencji i spotkań poświęconych ochronie dziedzictwa kulturowego regionu, w tym zachowanie dziedzictwa kulturowego wsi opolskiej
- współfinansowanie folderów i informatorów promujących zabytki i turystykę
- kontynuacja projektów współpracy z europejskimi regionami partnerskimi
- współorganizacja lub organizacja Opolskich Dni Dziedzictwa w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa oraz innych imprez promujących ochronę dziedzictwa kulturowego regionu.

Dokument „Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego” określa priorytetowy charakter następujących działań:

- przebudowa, remont, zakup wyposażenia dla obiektów kultury, służące podwyższeniu standardu technicznego
- odbudowa, przebudowa, konserwacja, remont lub wyposażenie obiektów dziedzictwa kulturowego i naturalnego
- budowa towarzyszącej infrastruktury technicznej, informacyjnej i zagospodarowania terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego lub naturalnego
- przebudowa lub remont budynków wraz z wyposażeniem pomieszczeń do przechowywania zbiorów lub ich zabezpieczenia
- konserwacja muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów i innych zabytków ruchomych
- działania edukacyjne, informacyjne jako integralny element projektu
- działania dotyczące wykorzystania, rozwoju aplikacji i usług teleinformatycznych związanych z kulturą i turystyką jako integralny element projektu.

Gmina Rudniki, w ramach realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami, zrealizowała następujące zadania:

- Wykonanie elewacji zewnętrznej w dworku w Bugaju Starym - prywatna własność, wydatki w pełni z budżetu właścicieli budynku.
- Remont Gminnej Izby Tradycji w Rudnikach – 2012-13 r. – Projekt zrealizowany z udziałem środków Unii Europejskiej. Całość inwestycji 35.313,98 zł – kwota w tym dofinansowanie - 21.405,09 zł.
- Przygotowanie dokumentacji projektowej na „Przebudowę budynków magazynowych Centrum Tradycji Strażackiej i Historii Wsi w Rudnikach” – 2015-2016 r. – 35.940 zł.

Gmina Rudniki w ramach Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami planuje następujące działania:

- Przebudowa budynków magazynowych w Rudnikach na Centrum Tradycji Strażackiej i Historii Wsi – 2017-2018 r. – wniosek o dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej. Całość inwestycji wg. kosztorysów 1.200.000 zł, w tym dofinansowanie 541.180,00 zł.
- Wykonanie oceny stanu zachowania oraz inwentaryzacji kościoła p.w. św. Marcina w Żytniowie i kościoła p.w. Świętej Trójcy w Jaworznie – 2017-2018 r. – koszt ok. 16.000 zł.
- Wydanie foldera turystycznego w zakresie atrakcji turystycznych w tym zabytków z terenu gminy Rudniki – koszt. ok. 20.000 zł.
- Opracowanie koncepcji ścieżek rowerowych na terenie gminy Rudniki – 2017 r. – koszt 15.000 zł.
- Realizacja projektu pn. „Kultura i przyroda – znamy czy nie znamy? Rudniki - Moštenka” w zakresie turystyki kulturowej i przyrodniczej. Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej – realizacja 2017-2018 r. – koszt ok. 122.000 zł.
- Opracowanie Programu Opieki nad zabytkami gminy Rudniki na lata 2017- 2017 r. – koszt opracowania 1.500 zł.

Realizacja i finansowanie zadań z zakresu ochrony zabytków przez gminę, zależy od konstrukcji budżetu i planu wydatków inwestycyjnych, które są wskaźnikami dynamicznymi. Ważne są również zewnętrzne źródła finansowanie, o które gmina będzie aplikować. Ponadto corocznie w budżecie gminy zabezpieczone zostaną środki przeznaczone na dotacje celowe na ochronę zabytków na terenie gminy, nie będących własnością gminy.

Powyższe zadania, wraz z wynikającymi z niniejszego Programu opieki nad zabytkami, winny zostać uwzględnione w planach gminy na lata następne.